

Jaroslav Petr: Desatero pohybů. Zvířata na souši, ve vodě a ve vzduchu

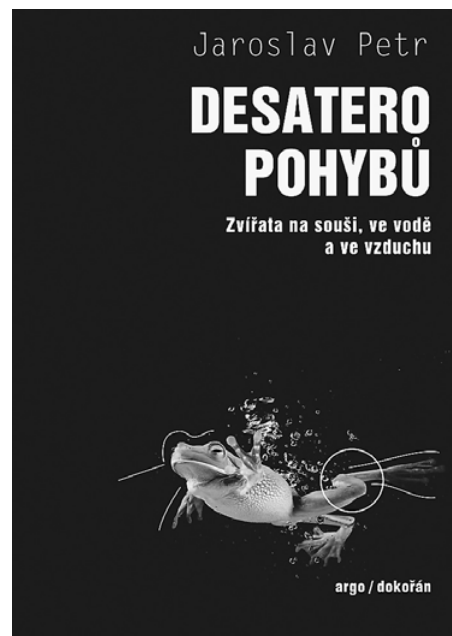
Po knize zabývající se zvířecími smysly a vzájemnou komunikací *Desatero smyslů* (2021; recenze v *Živě* 2021, 4: CXXXVII) představil zkušený autor a vynikající popularizátor přírodních věd prof. Jaroslav Petr další dílo pod názvem *Desatero pohybů*, které věnoval nejrůznějším aspektům pohybu zvířat. Kniha má 336 stran členěných do 10 dílčích kapitol. Nechybí ani obsáhlý seznam použité literatury dělený podle témat, čtenář si tak může v případě zájmu najít zdroje, z nichž autor čerpal. Součástí je i věcný a taxonomický rejstřík. Text je psán populárně, čtivě a srozumitelně, aniž by ztratil na odbornosti. Zařazena je řada fotografií s doplňujícími popisky.

Podobně jako v přechodném díle se autor nezaměřil jen na známé druhy obratlovců, ale uvádí mnoho neznámých či málo známých zajímavostí a poznatků ze světa bezobratlých živočichů. Všimá si i vzniku a způsobu vzpřímené chůze u člověka.

Chápání životních projevů zvířat, pohyb nevyjímá, je zatíženo spoustou pověr a stále tradovaných omylů. Naivní, spekulativní a často kontroverzní názory a různě upravená fakta dnes šířená po internetu nebo sociálních sítích ovlivňují obecné povědomí o životě zvířat. Scestné informace se pak promítají do každodenního vztahu člověka ke zvířatům a přinášejí řadu nepochopení a fatálních chyb při chovu zvířat i chápání zákonitostí existence volně

žijících druhů. Publikace *Desatero pohybů* je vynikajícím zdrojem aktuálních a seriózních informací vycházejících z nejnovějších poznatků a faktů, bez dnes tak oblíbených senzací. S potěšením jsem zaregistroval podrobnou analýzu historie poznatků, jež se týkají často diskutovaných a publikovaných zvířecích „rekordů“, jako je rychlost běhu geparda nebo překonávání extrémních nadmořských výšek při tahu ptáků.

Jednou z několika drobných připomínek, které bych chtěl zmínit, je užívání termínu Skalisté hory, kde se dnes razí název Skalnaté hory. Dále často používaný výraz „tvor“, který je řadou materialisticky orientovaných přírodovědců považován za nevhodný kreacionistický termín. Osobně mi ne zcela přesný případ popisů v fotografii kulana. Konstatování, že tento asijský lichokopytník „nepodniká pravidelné daleké tahy a přitom v mongolských stepích naběhá a nachodí až 6 000 km“ (zřejmě míněno ročně), není tak úplně pravdivé, a to bez ohledu na použité názvosloví. Mongolský poddruh bývá totiž uváděn jako džigetaj (*Equus hemionus hemionus*), zatímco jméno kulan je obecně rozšířené, pod vlivem ruské zoologické školy, pro všechny asijské poloosly. V posledních desetiletích býval název kulan vyhrazen *sensu stricto* pro turkmenské populace poddruhu *E. hemionus kulan*. Obě zmíněné subspecie asijských poloosů podnikají občas

poměrně dlouhé tahy z domovských teritorií. Turkmenští kulani táhnou v létě mimo chráněné území rezervace Badchyz k okolním vodním tokům (kde na ně číhají pytláci), džigetajové zase v zimách s velkými přívaly sněhu směřují z mongolské Gobi přes pohraniční hory do čínských nížin. Nic z výše uvedených poznámek však nesnižuje celkovou úroveň díla.

Stejně jako předchozí publikaci *Desatero smyslů* mohu recenzovanou knihu vřele doporučit milovníkům přírody a díky širokému záběru i obsáhlé bibliografii také odborníkům z nejrůznějších vědních oborů.

**Argo/Dokořán, Praha 2024, 336 str.
Doporučená cena 499 Kč**

Jennifer Ackermanová: Co sova ví. Nové poznatky o nejtajemnějších ptácích světa

Po titulech *Genialita ptáků* (2016, česky 2018) a *Ptačí způsoby* (2020, česky 2021) přišlo brněnské nakladatelství Kazda s již třetím titulem americké autorky Jennifer Ackermanové, zabývající se ptáky – *Co sova ví* (*What an Owl Knows*, 2023). Jak již název napovídá, tentokrát se věnuje jedné konkrétní skupině ptáků, a to sovám. V 10 kapitolách se zabývá nejrůznějšími aspekty jejich života (hnízděním, migrací, lovem potravy apod.) i jejich významem a vnímáním v lidské kultuře od pravěku po dnešní dobu, v neposlední řadě i ochranou. Na to, že je kniha psána víceméně beletristickou formou, je důsledně uváděna zdrojová literatura. Kromě rozhovorů s řadou vědců, pracovníků záchranných stanic a ochranářů obsahuje úctyhodný dvanáctistránkový seznam literatury k dalšímu čtení, rozdělený podle jednotlivých kapitol, a také rejstřík.

Někomu může přijít poněkud bombastický „novinářský“ styl textu místy i na obtíž, bez formulací typu „formule 1 sluchové citlivosti“ (přírovnání sovích uší na str. 12), „formule 1 vnitřního ucha ptáků“ (míněně hlemýžď, str. 37) nebo „hrůzostrašné stravovací návyky“ (str. 29) bych se osobně klidně obešel. Beru to však jako daň, aby se kniha dostala k co nejširšímu okruhu čtenářů, což je jistě žádoucí. Sporné je označení odpočinkových míst kalousů ušatých za kolonie (str. 13). Zde je otázka, zda vzniklo vinou překladu, nebo byl tento pojem užít i v originále. Totéž se týká přírovnání pastí typu bal-chatri k jestřábi mu koši (str. 68) – princip těchto pastí je poněkud rozdílný.

Prostor této recenze neumožňuje upozornit na všechny zajímavosti, které by si to zasloužily. Přesto zmíním aspoň několik témat, která mě zaujala nejvíce. Synchronní

líhnutí kulíšku západních (str. 14 a 146), požívání mršin sovami (str. 32, téma zajímavé třeba i v kontextu odchytu ptáků za účelem jejich značení), vysvětlení pohlavního